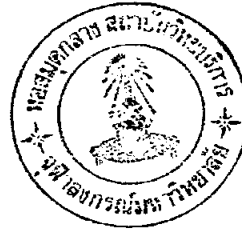

บทที่ 1

บทนำ

เป็นที่ทราบกันดีว่าราคาสินค้าในทางเกษตรมีความสำคัญต่อ เศรษฐกิจและการ เมือง
ของประเทศต่าง ๆ โดยเฉพาะประเทศเกษตรกรรมเป็นอย่างมาก กว่า 70% ของประชากร
ไทยถูกกำหนดโดยราคาที่จะได้จากการขายสินค้าทางเกษตร¹

ราคาสินค้าในทางเกษตรมักมีการเปลี่ยนแปลงได้ง่ายเมื่อเทียบกับราคาสินค้าและ
บริการนอกภาคการเกษตร ทั้งนี้เพราะว่าราคาสินค้าทางเกษตรมักถูกกำหนดโดยลักษณะทาง
ชีววิทยาของสินค้าชนิดนั้น ตลอดจนลักษณะดินฟ้าอากาศ ปัจจัยเหล่านี้มีส่วนในการทำให้ราคา
สินค้าผันแปรขึ้นลงมาก นอกจากนี้ระยะเวลาที่ตัดสินใจทำการผลิตจนถึงเก็บเกี่ยวได้มัก เป็น
แรม เดือนหรือแรมปี ซึ่งเป็นลักษณะโดยทั่วไปของอุปทานสินค้าเกษตรที่มักมีความยืดหยุ่นน้อย

สินค้าทางเกษตรนั้นนอกจากจะมีราคาต่ำแล้วยังมีความไม่แน่นอนในปริมาณการผลิต
ซึ่งเป็นผลจากความไม่แน่นอนของดินฟ้าอากาศ ความไม่แน่นอนในสภาพการผลิตของสินค้าเกษตร
ดังกล่าวมักเป็นต้นเหตุโดยตรงของความไม่มีเสถียรภาพของราคาและรายได้ของผู้ประกอบ
อาชีพทางการเกษตร ยิ่งกว่านั้นความไม่แน่นอนในการผลิตของสินค้าทางเกษตรยังก่อให้เกิด
ความไม่แน่นอนในปริมาณสินค้าที่จะใช้บริโภคภายในประเทศ หรือแม้กระทั่งการส่งออก ความ
ไม่แน่นอนของปริมาณสินค้าที่จะออกสู่ตลาดทำให้ผู้บริโภค เสี่ยงต่อการที่มีอาหารไม่พอบริโภค
ในยามที่ผลิตได้น้อย หรือการมีอาหารมากเกินความต้องการในยามที่ผลิตได้มาก นอกจากนี้
ความไม่แน่นอนในการผลิตดังกล่าวยังมีผลโดยตรงต่อปัญหาทางเทคนิคและประสิทธิภาพของ
บริการทางการตลาด เช่น การบรรทุกขนส่ง การเก็บรักษา และการแปรรูป เป็นต้น

¹ ทิพากรณ์ โลกพัฒนา. "ทฤษฎีราคาและการตลาดภาคเกษตรกรรม" คณะ

เพราะการลงทุนทางการตลาดเหล่านี้ไม่สามารถที่จะชดเชยขยาย หรือปรับตัวให้ทันกับสถานะการผันผวนของแนวโน้มดังกล่าวได้ ความไม่มีเสถียรภาพในราคาสินค้าเกษตร ก่อให้เกิดความยุ่งยากในการตัดสินใจเกี่ยวกับการวางแผนการผลิต การกะงบประมาณการผลิต การบริโภค รวมทั้งการลงทุนในอุตสาหกรรม และการตลาด ซึ่งในที่สุดย่อมหมายถึงความไม่มีเสถียรภาพในสวัสดิการทางสังคมหรือความอยู่ดีกินดีของประชาชนทั้งในภาคการเกษตรและภาคอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง

จากปัญหาที่กล่าวมา ลำพังเกษตรกรผู้ผลิต หรือเอกชนที่ประกอบการทางการตลาด จะไม่สามารถควบคุมหรือแก้ไขได้โดยเอกเทศ จึงจำเป็นต้องมีมาตรการและนโยบายของรัฐที่จะช่วยบรรเทาให้สถานะการผันผวนดังกล่าวนี้เป็นไปในขอบเขตที่เอื้ออำนวยให้เกิดบรรยากาศการขยายการผลิตและการยกระดับความกินดีอยู่ดีในสังคมให้สูงขึ้น นั่นคือรัฐจำเป็นต้องยื่นมือเข้ามาเกี่ยวข้องในการที่จะรักษาเสถียรภาพของตลาด ราคาสินค้าเกษตร ตลอดจนรายได้ของเกษตรกร ด้วยเหตุผลดังกล่าวข้างต้น ฉะนั้นวิทยานิพนธ์นี้จึงมุ่งที่จะศึกษาว่าหากรัฐใช้มาตรการที่จะช่วยให้ราคาสินค้าเกษตรเสถียรภาพแล้วจะก่อให้เกิดประโยชน์กับผู้ผลิตหรือผู้บริโภคอย่างไร เป็นจำนวนมากน้อยเท่าใด โดยจะเลือกศึกษากับกรณีปลาช่อนในภาคกลางของประเทศไทย

1.1 ความสำคัญและที่มาของปัญหา

สัตว์น้ำ เป็นอาหารที่สำคัญของมนุษย์ตั้งแต่ยุคโบราณ เป็นแหล่งอาหารโปรตีนที่มีราคาถูกกว่าแหล่งอาหารโปรตีนอื่น และสามารถใช้ทดแทนกับสินค้าประเภทเนื้อสัตว์อื่นได้อย่างดี แต่ในปัจจุบันปริมาณสัตว์น้ำที่จับได้จากแหล่งน้ำธรรมชาติในน่านน้ำไทยไม่ว่าจะเป็นแหล่งน้ำจืด แหล่งน้ำกร่อย หรือแหล่งน้ำเค็มมีปริมาณลดน้อยลง¹ ความเสื่อมโทรมในทรัพยากรประมงเป็นเครื่องชี้ถึงการพึ่งพาผลผลิตสัตว์น้ำจากแหล่งน้ำธรรมชาติแต่เพียงอย่างเดียวไม่

¹ น.ท.สว่าง เจริญผล ร.น. "สถานการณ์ประมงไทยและนโยบายการจัดการประมง" ข่าวประมงเพื่อชาวประมงปีที่ 8 ฉบับที่ 6 (มี.ย. - ส.ค. 2525) : 9 - 20.

ได้อีกต่อไป ฉะนั้นทางกรมประมงจึงได้หามาตรการต่าง ๆ ในการที่จะฟื้นฟูทรัพยากรประมง
หนทางที่จะทำได้สำเร็จมีอยู่ 2 แนวทางคือ การเพิ่มผลผลิตสัตว์น้ำในแหล่งน้ำธรรมชาติ และ
การเพิ่มผลผลิตสัตว์น้ำจากการเพาะเลี้ยงควบคุมด้วย นอกเหนือจากมาตรการทางกฎหมายอัน
ได้แก่การห้ามจับสัตว์น้ำในฤดูวางไข่ หรือใช้เครื่องมือจับสัตว์น้ำที่ผิดประเภท ตลอดจนห้ามการ
จับสัตว์น้ำด้วยวัตถุระเบิด สารเป็นพิษและการใช้ไฟฟ้า เป็นต้น ทั้งสองมาตรการของกรม
ประมงได้กำหนดไว้ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจ และสังคมแห่งชาติตั้งแต่ฉบับแรกจนถึงฉบับปัจจุบัน
เช่นในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 5 พ.ศ. 2525 - 2529¹ ได้กำหนดเป้า
หมายการประมงทะเลไว้ว่าจะรักษาระดับการผลิตสัตว์น้ำทะเลปีละ 1.7 ล้านตัน และในปี
2529 ซึ่งเป็นปีสุดท้ายของแผนจะผลิตให้ได้ไม่ต่ำกว่า 1.8 ล้านตัน ส่วนด้านการประมงน้ำ
จืดจะเพิ่มผลผลิตสัตว์น้ำในอัตราร้อยละ 10 ต่อปี และในปี 2529 จะผลิตให้ได้ 2.7 แสนตัน
ดังที่แสดงในตารางที่ 1.1

ตารางที่ 1.1

หน่วย: พันตัน

ปี	2525	2526	2527	2528	2529
เป้าหมายการผลิตสัตว์น้ำทะเล	1,710	1,716	1,775	1,780	1,785
เป้าหมายการผลิตสัตว์น้ำจืด	180	200	220	240	270

ที่มา: กรมประมง กระทรวงเกษตรและสหกรณ์

การเพิ่มผลผลิตสัตว์น้ำในแหล่งน้ำจืดตามแหล่งน้ำธรรมชาติกลายเป็นนโยบายหลัก
อันดับแรกของกรมประมง เพื่อเป็นการเพิ่มอาหารโปรตีนของประชาชน และเป็นการเพิ่มราย
ได้ให้แก่ประชาชนที่ยึดอาชีพการประมงแบบยังชีพ ผลผลิตสัตว์น้ำจากการประมงน้ำจืดได้ทวี

¹ กรมประมง "แผนแม่บทในการพัฒนาการประมงของไทยปี 2525 - 2529"

ความสำคัญขึ้นเป็นลำดับ ตามที่แสดงในตารางที่ 1.2 ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2513 เป็นต้นมาผลผลิต สัตว์น้ำจืดตกเฉลี่ยปีละ 140,000 เมตริกตัน ซึ่งคิดเป็นประมาณ 8% ของการประมงทั้งหมด ของประเทศในช่วงเวลาเดียวกัน

รูปแบบของการประมงที่กรมประมงสนับสนุนและให้ความสนใจคือการเพาะเลี้ยง สัตว์น้ำ และมุ่งเน้นหนักเฉพาะด้านปลาน้ำจืด ซึ่งมีการส่งเสริมเลี้ยงปลาในบ่อ ในกระชัง ใน ร่องสวน และในนาปลา ปลาที่นิยมเลี้ยงกันมากได้แก่ ปลาสลิด ปลาชุกฉาน ปลานิล ปลาสวาย ปลาช่อน ปลาตะเพียนขาว ปลาไน ปลาจีน ส่วนปลานู๋และกึ่งก้ามกรามซึ่ง เพิ่งได้รับการส่งเสริมเมื่อไม่นานนี้ ผลผลิตปลาสวายได้เพิ่มสูงขึ้นเนื่องจากการเพาะ เลี้ยงที่เพิ่มสูงขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งในภาคกลาง จากข้อมูลตั้งแต่ปี 2517 - 2525 ดัง แสดงในตารางที่ 1.3 จะเห็นว่าภาคกลางผลิตปลาสวายจากการเพาะเลี้ยงได้สูงสุดโดยมี ปริมาณการผลิตที่สูงขึ้นจาก 878.50 เมตริกตัน ในปี 2517 เป็น 7032.24 เมตริกตัน ใน ปี 2525 และมีสัดส่วนผลผลิตปลาสวายจากการเพาะเลี้ยงของฟาร์มภาคกลางต่อผลผลิตปลา สวายจากการเพาะเลี้ยงของฟาร์มทั่วประเทศ โดยเฉลี่ยแล้วมีค่าเกินกว่า 80% นอกจากนี้ สัดส่วนของผลผลิตปลาสวายของฟาร์มภาคกลางต่อผลผลิตปลาน้ำจืดทุกชนิดที่ผลิตได้ในฟาร์ม ภาคกลาง โดยเฉพาะอย่างยิ่งในช่วงปี 2522 - 2525 กลับมีแนวโน้มที่จะเพิ่มสูงขึ้นโดยมี ค่าสัดส่วนในช่วงปีดังกล่าวเกินกว่า 10% ยิ่งกว่านั้น ถ้าพิจารณาเฉพาะปี 2522 - 2525 จะเห็นว่าในปี 2522 ภาคกลางผลิตปลาสวายจากการเพาะเลี้ยงได้ 2835.05 ตัน หรือ คิดเป็นร้อยละ 58.69% ของผลผลิตที่ได้จากการเพาะเลี้ยงและจับได้จากแหล่งน้ำธรรมชาติ ของทั้งประเทศ (อุปทานรวมของปลาสวายทั้งประเทศ) ในขณะที่ผลผลิตจากแหล่งน้ำ ธรรมชาติในปีเดียวกันของภาคกลางได้ 708.60 ตัน หรือคิดเป็นร้อยละ 46.99 ของผล ผลิตจากแหล่งน้ำธรรมชาติของทั้งประเทศ หรือ เท่ากับ 14.67 ของผลผลิตที่ได้จากการ เพาะเลี้ยงและจับได้จากแหล่งน้ำธรรมชาติทั้งประเทศ ส่วนในปี 2525 ภาคกลางผลิต ปลาสวายจากการเพาะเลี้ยงได้ 7032.24 ตัน หรือเท่ากับ 84.01% ของอุปทานรวมปลา สวายของทั้งประเทศ ในขณะที่ผลผลิตปลาสวายจากแหล่งน้ำธรรมชาติในปีเดียวกันของภาค กลางได้ 220 ตัน หรือคิดเป็นร้อยละ 57.18 ของผลผลิตปลาสวายจากแหล่งน้ำธรรมชาติ ทั้งประเทศหรือเท่ากับ 2.63% ของอุปทานรวมปลาสวายของทั้งประเทศ และเมื่อหัน มาพิจารณาเปรียบ เทียบถึงสัดส่วนของอุปทาน หรือ ผลผลิตปลาสวาย

ตารางที่ 1.2 ผลผลิตสีคว้าน้ำของประเทศไทยระหว่าง พ.ศ. 2490 - 2525

พ.ศ.	ปริมาณรวม สีคว้าน้ำดิบและ สีคว้าน้ำเค็ม	เปอร์เซ็นต์ การเปลี่ยนแปลง	ปริมาณสีคว้าน้ำ ดิบ	เปอร์เซ็นต์ การเปลี่ยนแปลง	ปริมาณสีคว้าน้ำ ทะเล	เปอร์เซ็นต์ การเปลี่ยนแปลง	สัดส่วนสีคว้าน้ำ ดิบต่อปริมาณ สีคว้าน้ำทะเล	สัดส่วนสีคว้าน้ำดิบ ต่อการประมง ส่วนรวมของ ประเทศ
2490	161,024		40,851		120,173		33.99	25.37
2491	195,840	21.62	44,460	8.83	151,380	25.97	29.27	22.70
2492	153,700	-21.52	44,900	0.99	108,800	-28.13	41.27	29.21
2493	157,800	2.67	42,200	-6.01	115,600	6.25	36.51	26.74
2494	187,000	18.50	46,000	9.01	141,000	21.97	32.62	24.60
2495	191,500	2.41	53,000	15.22	138,500	-1.77	38.27	27.68
2496	204,500	6.79	56,300	6.23	148,200	7.00	37.99	27.53
2497	229,800	12.37	63,400	12.61	116,400	-21.46	54.47	27.59
2498	212,970	-7.32	61,570	-2.89	151,400	30.07	40.67	28.91
2499	217,960	2.34	65,720	6.74	152,240	0.56	43.17	30.15
2500	234,570	7.62	63,670	-3.12	170,900	12.27	37.26	27.14
2501	186,300	-16.31	51,300	-19.13	145,000	-15.16	35.38	26.13
2502	204,790	4.33	57,020	11.15	147,700	1.91	38.59	27.84
2503	219,045	6.96	72,574	27.28	146,471	-0.88	49.6	33.13
2504	305,605	39.52	72,330	-0.34	233,275	59.26	31.01	23.67
2505	339,788	11.19	70,079	-3.11	269,709	15.62	25.98	20.62
2506	418,685	23.22	95,311	36.01	323,374	19.90	29.47	22.76
2507	576,086	37.59	82,790	-13.14	494,196	52.83	16.75	14.37
2508	615,120	6.78	85,637	3.44	529,483	7.14	16.17	13.92
2509	720,282	17.10	85,117	-0.61	635,165	19.96	13.40	11.81
2510	847,442	17.65	85,265	0.16	762,188	20.00	11.19	10.06
2511	1,089,303	29.54	85,245	-0.01	1,004,058	31.73	8.49	7.83
2512	1,270,034	16.59	90,439	6.09	1,179,595	17.48	7.67	7.12
2513	1,448,404	14.04	112,714	24.63	1,335,690	13.23	8.44	7.78
2514	1,587,077	9.57	116,788	3.61	1,470,289	10.08	7.94	7.36
2515	1,679,540	5.83	131,383	12.50	1,548,157	5.30	8.49	7.82
2516	1,678,901	-0.04	140,885	7.23	1,538,016	-0.66	9.16	8.39
2517	1,510,466	-10.03	158,876	12.77	1,351,590	-12.12	11.35	10.52
2518	1,555,300	2.97	160,692	1.14	1,394,608	3.18	11.52	10.33
2519	1,699,086	9.25	147,294	-8.34	1,551,792	11.27	9.49	8.67
2520	2,189,907	2.89	122,374	-16.92	2,067,532	33.24	5.92	5.59
2521	2,099,281	-4.14	141,296	16.46	1,957,985	-5.31	7.22	6.73
2522	1,946,334	-7.29	133,176	-5.75	1,813,158	-7.39	7.34	6.84
2523	1,792,848	-7.89	144,995	8.87	1,647,853	-9.11	8.80	8.08
2524	1,889,025	10.94	164,581	13.51	1,824,444	10.71	8.02	8.27

ตารางที่ 1.3 อุปทานปลาจากรวมและจากแหล่งน้ำธรรมชาติ ปีพ.ศ. 2517 - 2525

หน่วย : เมตริกตัน

ปี	ผลผลิตจากรวมประเทศ	ผลผลิตจากน้ำจืดทั้งหมด	ผลผลิตจากฟาร์มภาคกลาง	ผลผลิตจากแหล่งน้ำธรรมชาติทั้งหมด	ผลผลิตจากแหล่งน้ำจืดธรรมชาติของภาคกลาง	สัดส่วนผลผลิตของฟาร์มภาคกลางต่อผลผลิตของฟาร์มทั้งหมด	สัดส่วนผลผลิตปลาจืดของฟาร์มภาคกลางต่อผลผลิตฟาร์มปลาจืดทุกชนิดในภาคกลาง	สัดส่วนผลผลิตจากการเพาะเลี้ยงของฟาร์มภาคกลางต่อผลผลิตรวมของทั้งประเทศ	สัดส่วนผลผลิตจากแหล่งน้ำจืดธรรมชาติของภาคกลางต่อผลผลิตรวมของทั้งประเทศ	สัดส่วนผลผลิตจากแหล่งน้ำจืดธรรมชาติของภาคกลางต่อผลผลิตรวมทั้งหมด	สัดส่วนของผลผลิตจากแหล่งน้ำจืดธรรมชาติภาคกลางต่อผลผลิตฟาร์มภาคกลาง
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(10)	(11)	
2517	-	889.00	878.50	-	1858.50	98.86	2.91	-	-	-	211.55
2518	-	1616.80	1516.70	-	1190.00	99.86	5.39	-	-	-	78.40
2519	-	833.90	480.70	-	688.59	51.47	1.65	-	-	-	145.33
2520	-	2944.89	2350.09	-	321.00	79.80	8.08	-	-	-	13.66
2521	-	3208.89	2763.35	-	200.30	86.12	10.31	-	-	-	7.25
2522	4831.00	3322.33	2835.05	1508.65	708.60	83.33	11.48	58.69	44.99	14.67	24.99
2523	6826.00	4211.22	2848.32	2814.78	1143.78	67.59	10.94	41.70	43.74	16.78	40.18
2524	10801.00	8277.29	6609.16	2523.75	781.98	79.85	16.34	81.19	30.99	7.24	11.83
2525	8371.00	7986.24	7032.24	384.78	220.00	88.06	18.39	84.01	57.18	2.63	9.13

ที่มา : สถิติผลผลิตฟาร์มเลี้ยงปลาน้ำจืด กรมประมง กระทรวงเกษตรและสหกรณ์

- หมายเหตุ
- column 1 = column 2 + column 4
 - column 6 = column 3/column 2
 - column 7 = column 3/ผลผลิตฟาร์มปลาน้ำจืดทุกชนิดในภาคกลาง
 - column 8 = column 3/column 1
 - column 9 = column 5/column 4
 - column 10 = column 5/column 1
 - column 11 = column 5/column 3

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ที่ได้จากแหล่งน้ำธรรมชาติของภาคกลางต่ออุปทานปลาสดจากฟาร์มในภาคกลางผลิตได้ และจากตัวเลขดังกล่าวสามารถกล่าวได้ว่า ในช่วงแรกคือตั้งแต่ปี 2517 - 2519 นั้นอุปทานของปลาสดที่จับได้จากแหล่งน้ำธรรมชาติของภาคกลางยังคงมีความสำคัญอยู่คือได้ผลผลิตมากกว่าอุปทานปลาสดจากฟาร์มภาคกลางประมาณ 2 เท่า และความสำคัญได้เริ่มลดน้อยลง จนกระทั่งถึงปี 2525 อุปทานปลาสดจากแหล่งน้ำธรรมชาติของภาคกลางคิดเป็น 3.13 เปอร์เซ็นต์ ของอุปทานปลาสดจากฟาร์มที่ภาคกลางผลิตได้ และความสำคัญของการผลิตปลาสดจากการเพาะเลี้ยงในภาคกลางได้ทวีความสำคัญขึ้นเป็นลำดับ และจากการที่ภาคกลางสามารถผลิตปลาสดได้ปริมาณสูงสุดทั้งปริมาณผลผลิตจากการเพาะเลี้ยงและปริมาณที่จับได้จากแหล่งน้ำธรรมชาติ การศึกษานี้จึงให้ความสนใจเฉพาะภาคกลาง

เมื่อพิจารณาราคาปลาสดเฉลี่ยของผลผลิตฟาร์มในภาคกลางดังแสดงในตารางที่ 1.4 จะเห็นว่าระดับราคาเฉลี่ยที่เกษตรกรขายได้มีแนวโน้มลดลงจาก 17.99 บาท ในปี 2517 เป็น 5.09 บาท ในปี 2525 นอกจากนี้ระดับราคาปลาสดที่ประมูลจำหน่าย ณ สะพานปลากรุงเทพในช่วงปี 2516 - 2525 ก็มีการผันผวนขึ้นลง ตามที่แสดงในตารางที่ 1.5 และแผนภาพที่ 1

ตารางที่ 1.6 และแผนภาพที่ 2 ได้แสดงถึงราคาปลาสดในแต่ละเดือนที่ประมูลจำหน่าย ณ สะพานปลากรุงเทพ ในช่วงปี 2521 - 2523 ค่า seasonal index นั้น แสดงว่าราคาในแต่ละเดือนเป็นกี่เปอร์เซ็นต์ของราคาเฉลี่ยตลอดปีในช่วงระยะเวลาที่ทำการพิจารณา เช่นราคาในเดือนมกราคมมีค่าเท่ากับ 103.36% ของราคาเฉลี่ยตลอดปี พ.ศ. 2521 - 2523 ราคาปลาสดจะเคลื่อนไหวอยู่ในช่วง 91.96 ในเดือนตุลาคมถึง 107.30 ในเดือนกุมภาพันธ์ เดือนมิถุนายนถึงเดือนพฤศจิกายนนั้น seasonal index จะมีค่าต่ำกว่า 100 ทั้งนี้เป็นเพราะว่าช่วงนี้เป็นช่วงระหว่างฤดูฝนและต้นฤดูหนาว มีปลาชนิดอื่นจากแหล่งน้ำธรรมชาติเข้ามาแข่งขัน ทำให้ปลาสดที่เกษตรกรขายได้ราคาต่ำ

ตารางที่ 1.4 ราคาปลาสดเฉลี่ยที่ฟาร์มขายได้เฉพาะภาคกลางปี 2517 - 2525

หน่วย บาท : กก.

ปี	ราคาเฉลี่ยที่ฟาร์ม ณ Current Price	ดัชนีราคาขายส่ง ปลา	ราคาเฉลี่ยที่ฟาร์ม ณ Constant Price
2517	13.74	76.38	17.99
2518	11.78	80.20	14.69
2519	11.07	100.00	11.07
2520	11.59	110.20	10.52
2521	9.86	121.50	8.12
2522	9.29	135.00	6.88
2523	12.44	149.10	8.34
2524	10.13	153.30	6.61
2525	9.77	192.00	5.09

ที่มา : สถิติผลผลิตฟาร์มเลี้ยงปลาน้ำจืด, ธนาคารแห่งประเทศไทย

ศูนย์วิจัยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

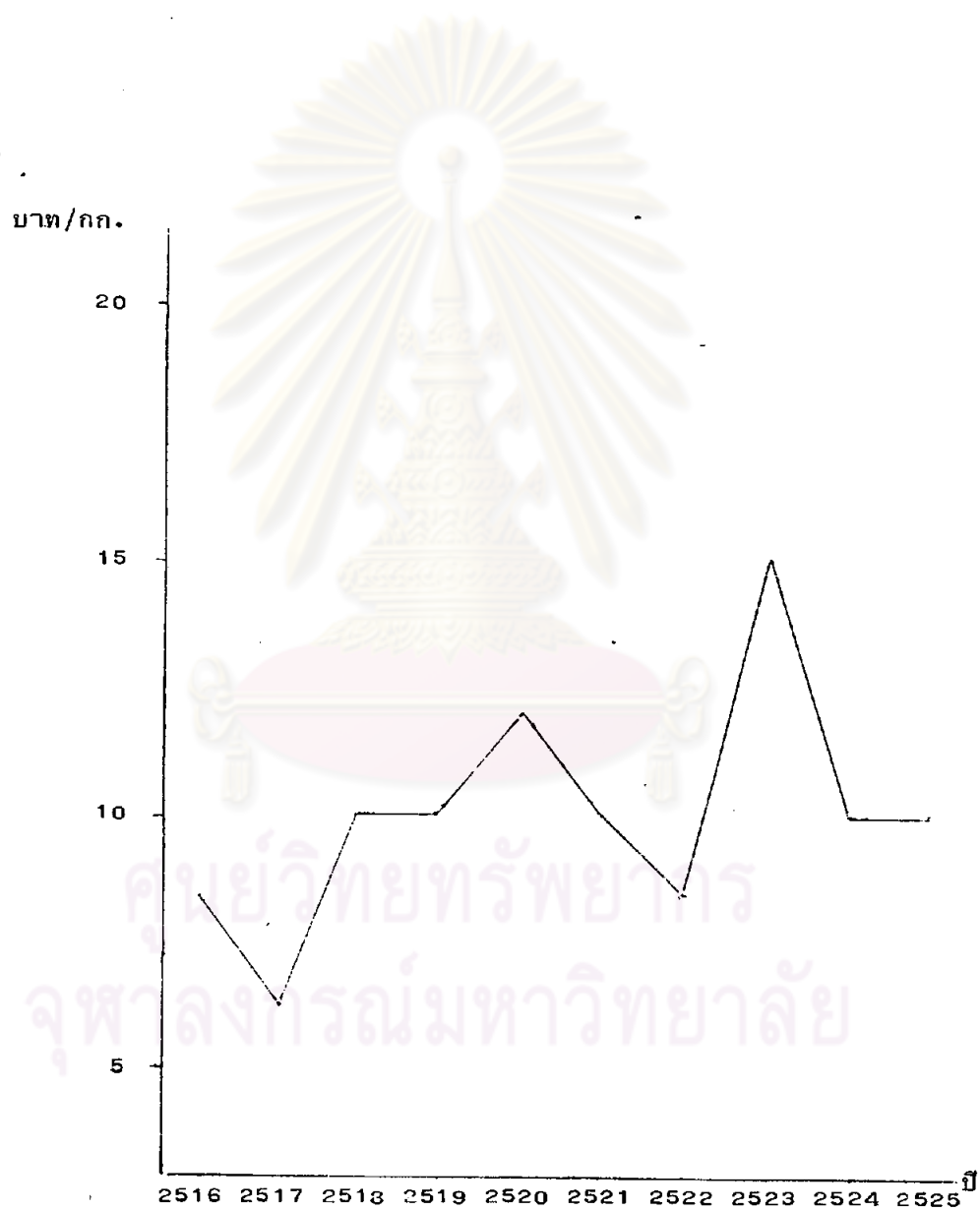
ตารางที่ 1.5 ราคาปลาสดที่ประมูณจำหน่าย ณ สะพานปลากรุงเทพฯ ปี 2516 - 2525

	2516	2517	2518	2519	2520	2521	2522	2523	2524	2525
ต่ำสุด	7	6.50	8	6	8	7	5	13	5	4
สูงสุด	9	10.00	12	11	13	13	14	15	13	18
ฐานนิยม	8	6.50	10	10	12	10	8	15	10	10

ที่มา : องค์การสะพานปลา กรุงเทพฯ

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาพที่ 1 กราฟแสดงราคาปลาสดรายปี ประจำ ณ สะพานปลากรุงเทพฯ เป็นรายปี (2516 - 2525)

ตารางที่ 1.6 แสดงค่า seasonal index (S.I.) และค่า standard deviation (S.D.) ของราคาปลาสด ปี 2521 - 2523

ชนิดของปลา	ม.ค.	ก.พ.	มี.ค.	เม.ย.	พ.ค.	มิ.ย.	ก.ค.	ส.ค.	ก.ย.	ต.ค.	พ.ย.	ธ.ค.
<u>ปลาสด</u>												
S.I.	103.36	107.30	105.07	102.83	101.93	98.98	101.81	95.53	97.62	91.96	93.05	100.57
S.D.	2.24	2.60	2.77	2.86	2.97	3.14	3.39	3.64	3.51	3.69	3.47	2.38

หมายเหตุ : ข้อมูลที่ใช้ในการคำนวณได้จากราคาปลาสดรายเดือน ณ สะพานปลากรุงเทพ

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

แผนภาพที่ 2 Seasonal Index ของราคาปลาสด และ สะพานปลากรุงเทพฯ
2521 - 2523

ดัชนีราคา

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

นอกจากการที่ระดับราคาปลาสดผันผวนไม่แน่นอนแล้ว ระดับราคาที่เขาได้มักจะต่ำไม่คุ้มทุน ดังที่กองเศรษฐกิจการเกษตรได้ศึกษาไว้ ในปี 2515 ที่สำนักงานศูนย์วิจัยการเกษตรภาคกลาง จังหวัดชัยนาท โดยการทดลองเลี้ยงปลาสดในบ่อผลปรากฏว่าต้นทุนการผลิตปลาสดทั้งหมดตกรีกิโลกรัมละ 9.50 บาท และขายได้เพียง 9.50 บาท การทดลองครั้งที่ 2 ในปี 2516 พบว่าต้นทุนการผลิตปลาสดทั้งหมด 9.07 บาทต่อกิโลกรัม ได้กำไรเพียงกิโลกรัมละ 0.43 บาท ในปี 2519 ได้ทำการหาต้นทุนการผลิตปลาสดในกระชังจังหวัดอุทัยธานี นครสวรรค์ ปรากฏว่าต้นทุนการผลิตปลาสดเท่ากับ 11.33 บาทต่อกิโลกรัม และจากการที่ระดับราคาที่เขาขายได้ในปัจจุบันต่ำกว่านี้หรือเท่านี้ และความสามารถลดต้นทุนของผู้ผลิตมีจำกัดแล้ว ก็ย่อมหมายความว่าผู้ผลิตต้องขาดทุนหรือได้กำไรน้อยจากการผลิตอันเนื่องมาจากต้นทุนการผลิตมีแนวโน้มที่จะสูงขึ้น ซึ่งส่วนใหญ่เป็นต้นทุนผันแปร โดยเฉพาะต้นทุนค่าอาหารปลาและพันธุ์ปลา

อันเนื่องมาจากสาเหตุที่ราคาปลาสดมีการผันผวนขึ้นลง และราคามีแนวโน้มที่จะต่ำลงหรือในบางปีต่ำกว่าต้นทุนเสียอีก การศึกษานี้จึงต้องการที่จะดูว่าการใช้มาตรการที่จะช่วยให้ราคามีเสถียรภาพจะดีหรือ เลวกว่าการปล่อยให้ราคาผันผวนขึ้นลงโดยเสรี และหากมีการใช้มาตรการที่จะทำให้ราคามีเสถียรภาพ ผู้ผลิตหรือผู้บริโภคจะเป็นผู้ได้รับประโยชน์ โดยดูที่ผลสะท้อนทางด้านสวัสดิการ (welfare)

1.2 วัตถุประสงค์ของการศึกษา

เนื่องจากปลาสดเป็นปลาน้ำจืดที่สำคัญชนิดหนึ่งของประเทศไทย และมีแหล่งผลิตใหญ่อยู่ในภาคกลาง ฉะนั้นวิทยานิพนธ์ฉบับนี้จะมุ่งศึกษาวิเคราะห์ว่า ในสภาพการผลิตและการตลาดปลาสดในภาคกลางที่เป็นอยู่หากรัฐบาลเข้าแทรกแซงการดำเนินงานของกลไกราคาไทยใช้มาตรการที่จะทำให้ราคาปลาสดมีเสถียรภาพใครจะเป็นผู้ได้รับประโยชน์จากการมีเสถียรภาพของระดับราคา รายละเอียดของวัตถุประสงค์มีดังนี้

1. เพื่อศึกษาสภาพโครงสร้างการผลิตปลาสาวยโดยทั่วไป รวมทั้ง
ปัญหาและอุปสรรคในการผลิตปลาสาวยในภาคกลาง

2. เพื่อศึกษาผลกระทบจากการใช้นโยบายรักษาเสถียรภาพของระดับ
ราคาปลาสาวยที่มีต่อผู้ผลิตและผู้บริโภคในภาคกลาง

1.3 ขอบเขตของการศึกษา

การศึกษาถึงผลกระทบที่เป็นได้จากการใช้นโยบายรักษาเสถียรภาพราคา
ปลาสาวยนั้นจะทำการศึกษาเป็นกรณีเฉพาะภาคกลางอัน เป็นภาคที่มีการผลิตและการจับปลา
สาวยจากแหล่งน้ำธรรมชาติมากที่สุดในประเทศ โดยการใช้ข้อมูลที่เป็น time series
ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2517 - 2525

1.4 วิธีการศึกษา

ส่วนแรกของการศึกษานี้จะเป็นในลักษณะพรรณนาโวหาร (descriptive
method) โดยจะกล่าวถึงโครงสร้างโดยทั่วไปของการผลิตปลาสาวย การตลาด วิธี
การตลาด ส่วนเหลือมการตลาด การใช้ประโยชน์ตลอดจนปัญหาที่ผู้ผลิตประสบ

ส่วนที่สองของการศึกษานี้ จะเป็นการวิเคราะห์ในเชิงเศรษฐมิติ โดย
การประยุกต์ใช้แบบจำลองของ Benton F. Massell¹ กล่าวคือ หากทำให้ระดับราคา
มีเสถียรภาพโดยใช้วิธีการของ Massell แล้วผลประโยชน์จะตกอยู่กับผู้ผลิตหรือผู้บริโภค

หากผลปรากฏว่า ผลได้ตกแก่ผู้ผลิต นั้นย่อมหมายความว่าเมื่อมีมาตรการ
ในการทำให้ราคามีเสถียรภาพจะให้ผลดีแก่ผู้ผลิต ถ้าผลได้ตกแก่ผู้บริโภค แสดงว่าเมื่อมี
มาตรการในการทำให้ราคามีเสถียรภาพแล้วผู้บริโภคจะได้รับประโยชน์มากขึ้น ฉะนั้นการที่
จะดำเนินมาตรการด้านนโยบายของรัฐเพื่อให้ราคาผลผลิตมีเสถียรภาพนั้น จะเกิดขึ้นได้ด้วย
มาตรการแทรกแซงตลาดอย่างไร ตลอดจนผลกระทบที่เป็นไปได้จากการมีเสถียรภาพของ

¹
Benton F. Massell, "Price Stabilization and Welfare," The
Quarterly Journal of Economics. Vol. 83, 1969, P. 284 - 298.

ราคาจะส่งผลกระทบต่อผู้ผลิตและผู้บริโภคอย่างไร รวมทั้งภาคอุตสาหกรรมอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง

1.5 งานที่ผู้วิจัยอื่นทำไปแล้ว

1. Naris Chaiyasoot.¹ ได้ทำการศึกษาเรื่อง A Quantitative Study of The Welfare Effects of Sugar Policies in Thailand : 1953 - 1975 การศึกษานี้เป็นการศึกษาถึงผลกระทบทางด้านสวัสดิการจากการดำเนินนโยบายน้ำตาลของรัฐบาลไทย โดยจัดออกมาในรูปของผลได้รวมที่มีต่อผู้ผลิตและผู้บริโภคด้วยแบบจำลองทางคณิตศาสตร์ ซึ่งในแบบจำลองจะประกอบด้วยผลกระทบ 2 ส่วนคือ ผลกระทบจากการที่ราคาถูกบิดเบือนอันเนื่องมาจากนโยบายต่าง ๆ (Price distortion effect) ของรัฐบาล อันได้แก่ นโยบายพิทักษ์อัตราภาษีศุลกากร การให้โควต้าพ่อค้าผู้ส่งออก เป็นต้น และผลกระทบจากการมีเสถียรภาพราคา (Price stabilization effect) และได้ประมาณฟังก์ชันอุปสงค์, อุปทานเพื่อใช้ตัวแปรไปแทนค่าในแบบจำลองทางคณิตศาสตร์ว่าผู้ผลิตจะได้รับประโยชน์หรือสูญเสียจากการดำเนินนโยบายน้ำตาลของรัฐบาลไทย และได้สรุปผลการศึกษาว่านโยบายน้ำตาลจะให้ประโยชน์ผู้ผลิตมากกว่าผู้บริโภค โดยผู้ผลิตจะได้รับสวัสดิการทั้งหมดเท่ากับ 2,373,203,469 บาท แยกเป็นผลกระทบจากการที่ราคาถูกบิดเบือนเท่ากับ 2,578,015,690 บาท และผลกระทบจากเสถียรภาพราคาเท่ากับ -204,812,221 บาท และผลจากนโยบายน้ำตาลทำให้ผู้บริโภคสูญเสียสวัสดิการทั้งหมดเท่ากับ -5,492,608,071 บาท แยกเป็นผลจากราคาบิดเบือนเท่ากับ -5,395,678,431 บาท และผลจากเสถียรภาพราคาเท่ากับ -96,929,640 บาท และผลสุทธิจากการมีนโยบายน้ำตาลจะทำให้สวัสดิการรวม

1

Naris Chaiyasoot, "A Quantitative Study of The Welfare Effects of Sugar Policies in Thailand: 1953 - 1975 (Master's thesis, Department of Economic, Thammasat University, 1978)

คิดลบ

2. เสน่ห์ บุญทานพ¹ ได้ทำการศึกษาเรื่อง ผลกระทบของการใช้นโยบายรักษาเสถียรภาพราคาข้าวเปลือกที่มีต่อผู้ผลิต โดยใช้ค่าตัวแปรที่ได้จากการประมาณสมการอุปทานของ ดร.ไชศรี คนจริง มาแทนค่าในสูตรเพื่อหาค่าเฉลี่ยของส่วนเกินผู้ผลิต และได้ผลการศึกษาว่า การเข้ารักษาเสถียรภาพราคาข้าวในแต่ละปีของรัฐบาลมิได้ก่อประโยชน์มากขึ้นแก่ชาวนาไทยเลย ตรงกันข้ามชาวนากลับต้องสูญเสียส่วนเกินผู้ผลิตไป (loss in producer surplus) โดยชาวนาจะสูญเสียส่วนเกินไปเท่ากับ -229,797,923 บาท นอกจากนี้เขายังได้ศึกษาเพิ่มเติมถึงการรักษาเสถียรภาพของราคาแยกเป็นรายภาคโดยการใช้ "ดัชนีความไร้เสถียรภาพ" (instability index) เป็นตัววัดและชี้ให้เห็นว่าการใช้นโยบายช่วยเหลือด้านราคาข้าวแก่ผู้ผลิตหรือชาวนาไม่ควรครอบคลุมทั้งประเทศ เพราะมีผู้ผลิตส่วนหนึ่งต้องสูญเสียจากผลของนโยบายอันเนื่องมาจากอุปสงค์ขยายตัวมากกว่าอุปทาน ไม่ว่าจะแยกพิจารณาเป็นรายภาคหรือเป็นชนิดข้าว และมีที่เกิดจากการเลื่อนที่ไปของอุปทานเป็นส่วนน้อยในบางกรณี

1.6 แหล่งที่มาของข้อมูล

ลักษณะของข้อมูลที่จะใช้ศึกษาในที่นี้จะ เป็นข้อมูลทุติยภูมิ (secondary data) ที่เก็บรวบรวมเป็นรายปี (time - series) จากสถิติของกรมประมง , กรมเศรษฐกิจการพาณิชย์, กรมการค้าภายใน, สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติและจากเอกสารวิชาการที่มีผู้ทำการศึกษาไว้แล้ว นอกจากนี้ยังสามารถค้นได้จากวารสารด้านการประมง และตามห้องสมุดสถาบันการศึกษาต่าง ๆ

1.7 ลำดับการศึกษาของวิทยานิพนธ์เล่มนี้

การศึกษาถึงผลกระทบที่เป็นได้จากการใช้นโยบายรักษาเสถียรภาพของระดับราคาปลาสดในภาคกลางนั้นจะแบ่งบทการศึกษาดังนี้คือ

¹ เสน่ห์ บุญทานพ. "ผลกระทบของการใช้นโยบายรักษาเสถียรภาพราคาข้าวเปลือกที่มีต่อผู้ผลิต" (วิทยานิพนธ์ ปริญญาโทบริหารธุรกิจ คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรม-ศาสตร์, 2524.)

บทที่ 1 จะเป็นบทนำ, บทที่ 2 จะกล่าวถึงโครงสร้างการผลิตและการตลาดปลาชวาในภาคกลาง,
บทที่ 3 จะกล่าวถึงทฤษฎีที่ใช้ในการวิเคราะห์ และการกะประมาณสมการอุปสงค์และสมการอุปทาน,
บทที่ 4 จะเป็นการวิเคราะห์ถึงผลการศึกษา, บทที่ 5 เป็นบทสรุปและข้อเสนอแนะ

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย